

Krajinnoekologické podmienky rozvoja Bratislavy

T. Hrnčiarová a kol.: **Krajinnoekologické podmienky rozvoja Bratislavy**. Veda, vydavateľstvo SAV, ÚKE SAV Bratislava, 2006, 316 s.

Monografia kolektívu autoriek predstavuje prípadovú regionálnu štúdiu spracovanú s využitím metodického postupu tvorby krajinnoekologického plánu. Práca vychádza z medzinárodne uznávanej originálnej slovenskej metodiky LANDEP, ktorej hlavnými autormi sú prof. M. Ružička a prof. L. Miklós. Na vypracovaní diela sa podieľalo okrem hlavnej autorky doc. T. Hrnčiarovej deväť spolupisateľiek. Ďalší dvaja odborníci spolupracovali na digitálnom spracovaní máp.

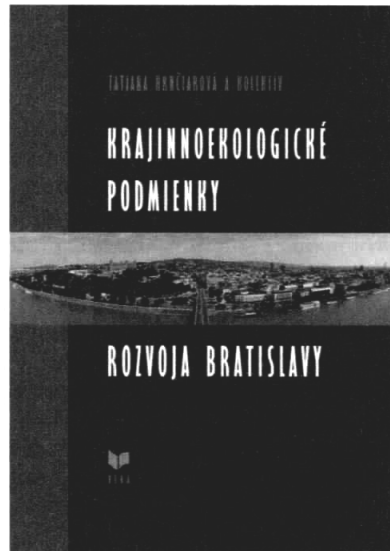
Ide o reprezentatívnu a originálnu monografiu, aktuálnu pre vedeckú, ale aj širšiu odbornú verejnosť, ktorá vznikla v rámci riešenia troch vedeckých projektov podporených dvomi slovenskými grantovými agentúrami (Agentúrou pre podporu vedy a vývoja a Vedeckou agentúrou Ministerstva školstva Slovenskej republiky a Slovenskej akadémie vied).

Aj napriek tomu, že sa metodika LANDEP a jej ďalšie metodické modifikácie aplikujú na Slovensku (i v zahraničí) už viac ako dvadsaťpäť rokov, zatiaľ bolo publikovaných iba niekoľko prípadových štúdií krajinných plánov pre vybrané mestá, obce alebo regióny. Ani jedna z publikovaných prác však neobsahuje takúto podrobnosť metodických krokov vysvetlených na prípadovej štúdií. Unikátny je aj rozsah obrazovej, tabuľkovej, mapovej a ďalšej grafickej dokumentácie. Táto dokumentácia podáva informácie nielen o súčasnom stave zložiek a faktorov životného prostredia na území Bratislavy, ale aj o vývoji pozemkov, domov, počtu obyvateľov atď. na území hlavného mesta SR.

Monografia je členená do deviatich hlavných kapitol. Úvodné tri obsahujú prehľadné informácie o prírodných a kultúrnych podmienkach, ktoré ovplyvnili rozvoj Bratislavy, základné

pojmy súvisiace s témou práce, vymedzenie územia a stručný výklad metodiky práce. Metodika je formulovaná výstižne a obsahuje vysvetlenie najdôležitejších používaných odborných termínov. To umožňuje aj čitateľom, ktorí nie sú odborníkmi v oblasti tvorby krajinných (krajinnoekologických) plánov, lepšie pochopiť ich význam v plánovaní miest. V metodike práce je tiež stručný výklad súčasného právneho zabezpečenia krajinného (krajinnoekologického) plánu a jeho postavenia v rámci územného plánovania.

Najrozsiahlejšou časťou diela je štvrtá kapitola – Krajinnoekologické



analýzy – , ktorá pozostáva z troch základných častí:

- *abiotickéj analýzy*, ktorá obsahuje analýzu geologicko-geomorfologických a substrátovopôdnych podmienok územia, reliéfu, vodstva a klímy,
- *analýzy druhotnej krajinnej štruktúry*, ktorá obsahuje rozbor využitia krajiny s dôrazom na sídelnú vegetáciu a biotopy, formy a funkcie zastavaného územia,
- *analýzy socioekonomických javov v krajine*, kde je venovaná pozornosť najmä ochrane prírody a krajiny a stresovým faktorom v krajine.

Veľmi detailne je spracovaná najmä druhotná krajinná štruktúra (charakteristika jej jednotlivých prvkov). Spolu

s vývojom výmery jednotlivých druhov pozemkov dáva táto charakteristika dobrú predstavu o využívaní územia mesta Bratislava i jednotlivých mestských častí. V rámci analýzy socioekonomických javov v krajine sú spracované krajinnoekologicky pozitívne prvky (chránené územia, prvky územného systému ekologickej stability, lesné zdroje, vodné zdroje, nerastné zdroje a kultúrohistorické pamiatky). Do časti venovanej stresovým faktorom sú zaradené dostupné informácie o významných rizikových faktoroch, a to seizmickej ohrozenosti územia, radónom riziku a rádioaktivity, elektromagnetickým smogu, znečistení ovzdušia, znečistení vodných zdrojov, degradovania pôdnych zdrojov, hlukovej záťaži prostredia a ďalších stresových javoch.

Ďalšie kapitoly (5 – 7) sú venované krajinnoekologickej syntéze, interpretácii a evaluácii (hodnoteniu). V 5. kapitole sa čitateľ oboznámi s rámcovým metodickým postupom tvorby abiotickéj syntézy, bioticko-ekologickej syntézy a syntézy stresových faktorov. 6. kapitola *Krajinnoekologická interpretácia* je zameraná na posúdenie jednotlivých zložiek prírodného prostredia, ekologickej a kultúrohistorickej významnosti územia. Kapitulu doplnia prehľad environmentálnych problémov mesta bohato ilustrovaný mapkami a tabuľkami. V 7. kapitole sú objasnené jednotlivé metodické kroky tvorby krajinnoekologických limitov a postup stanovenia vhodnosti krajiny na lokalizáciu vybraných spoločenských aktivít.

V 8. kapitole sú zaradené výsledné krajinnoekologické návrhy a opatrenia. Do tejto časti autorky zaradili prehľadné mapky vyjadrujúce vhodnosť na rôzne typy využitia územia (napr. bytovú výstavbu, výstavbu rodinných domov, poľnohospodárske využitie – orná pôda, vinice, sady a záhrady, využitie na rekreáciu). Ide o ilustratívne príklady vhodnosti využívania územia vo vzťahu k abiotickým a ekologickým limitom, ako aj celkovej krajinnoekologickej vhodnosti. Čitateľovi to umožňuje lepšie pochopiť metodický postup a celkovú logiku tvorby krajinnoekologických návrhov. Ilustrujú to aj príklady krajinnoekologických opatrení (odporúčania), ktoré by sa mali uplatniť na zmiernenie pôsobenia negatívnych javov v krajine.

Záverečná časť 8. kapitoly obsahuje príklady krajinnoekologických plá-

nov pre jednotlivé bratislavské mestské časti. Ide o zhrnutie hlavných zásad, ktoré by sa mali v jednotlivých mestských častiach rešpektovať. Sú ilustrované ortofotosnímkami a prehľadnými mapkami vyjadrujúcimi krajinnokoologickú vhodnosť územia. V závere (9. kapitole) autorky komentujú očakávaný budúci rozvoj mesta. Uvádzajú niektoré odporúčania, ktoré by bolo žiaduce dodržiavať v procese plánovania a riadenia jeho udržateľného rozvoja.

Dielo môžu využiť krajinní ekológovia, geografi, odborníci z oblasti ochrany prírody a krajiny, krajinného plánovania, územného plánovania, krajinnej architektúry, krajinného inžinierstva a ďalší odborníci z oblasti plánovacej i decíznej sféry. Môže poslužiť aj ako vhodná pomôcka pre učiteľov a študentov vysokých škôl, keďže v súčasnosti máme na Slovensku niekoľko desiatok študijných programov, ktoré sa opierajú o poznatkovú bázu krajinnej ekológie a jej aplikáciej časti – krajinného plánovania.



Ukážka spracovania krajinnokoologického plánu MČ Bratislava-Petržalka. Spracovanie krajinnokoologického potenciálu územia (urbanizačného, poľnohospodárskeho a ekologického) a vhodnosti využívania územia pri rešpektovaní prírodných podmienok, potenciálov a prírodných zdrojov.

Monografiu však môžu využiť aj učители a žiaci stredných a základných škôl z Bratislavy, resp. bratislavského regiónu napr. pri ekologickej a environmentálnej výchove a projektovom vyučovaní orientovanom na regionálne úlohy. V súčasnosti podobné textovo a graficky komplexne spracované dielo o území Bratislavy, ktoré by bolo zamerané na analýzu, syntézu a hodnotenie krajinnokoologických podmienok územia mesta, nie je k dispozícii.

Osobitne treba oceniť podrobné anglické zhrnutie spolu s anglickým prekladom názvov všetkých obrázkov, tabuliek, fotografií, ortofotosnímkov a legiend k publikovaným mapám. Tým sa okruh možných čitateľov rozširuje aj o zahraničnú vedeckú a odbornú komunitu.

Bohatá grafická dokumentácia však predurčuje toto dielo aj pre ďalších domácich a zahraničných záujemcov z radov širokej verejnosti, ktorí majú záujem o hlbšie spoznanie krajinnokoologických podmienok rozvoja mesta Bratislava.

Mária Kozová

Rozvoj Bratislavy podľa návrhu desiatich krajinných ekologiciek

Vytlačená a zviazaná kniha. Človek ju vezme do ruky, prelistuje, na niektorej strane sa dlhšie pristaví, prečíta pár riadkov a listuje ďalej. Takto si často prezerá knihy v knižkupectve.

Jedno dlhšie zastavenie nad jednou knihou bolo 6. marca 2007 v zaujímavých priestoroch Vodárenského múzea v Bratislave-Karlovej Vsi počas slávnostného uvedenia publikácie *Krajinnokoologické podmienky rozvoja Bratislavy* do života. Desiat autoriek niekoľko rokov spracúvalo problematiku životného prostredia mesta. Poukázali na ešte existujúce významné prírodné hodnoty, ktoré treba zachovať, predložili návrh využitia nezastavaných plôch a zamysleli sa nad budúcim rozvojom mesta i jeho 17 mestských častí.

O Bratislave už vyšlo veľa publikácií. Mnohé majú reprezentatívny vzhľad s množstvom príťažlivých farebných

obrázkov a prezentujú len tú lepšiu stránku mesta. Aj v novej publikácii sú farebné fotografie a množstvo iných grafických podkladov, ale zachytávajú nielen pozitíva, ale aj negatíva mestského prostredia. Urbanizačný rozvoj hlavného mesta ide takým rýchlym tempom, že mnohé publikované zábery už možno pokladať za historické. Všetci účastníci svorne konštatovali, že treba niečo urobiť, aby bol rozvoj ekologickejší a zdravší.

Slávnostné podujatie, keďže sa konalo v priestoroch Vodárenského múzea, začalo vystúpením Ing. O. Krajčoviča, dlhoročného pracovníka Bratislavskej vodárenskej spoločnosti, a. s., ktorá spravuje toto múzeum. Oboznámil prítomných s jej históriou i súčasným poslaním. Podpredseda SAV RNDr. I. Zahradník ČSČ., pripomenul históriu a súčasnosť vedy a SAV, ako vrcholnej vedeckej inštitúcie na Slovensku. Na jeho slová nadviazal riaditeľ ÚKE SAV Ing. J. Oszlányi, CSc. Zameral sa na význam ústavu a jeho prínos nielen pre Slovensko, ale aj z hľadiska medzinárodnej spolupráce. História a prítom-

nosť sa striedali aj v slovách prof. M. Ružičku, ktorý poukázal častokrát na nezáujem kompetentných o vedecké výsledky pri plánovaní rozvoja krajiny. Trocha s napätím sme očakávali, ako prijme túto publikáciu osoba v tej chvíli najpovolanejšia, viceprimátorka Bratislavy A. Dyttertová. Vystihla súčasnú situáciu, keď povedala, že v Bratislave, ako významnom centre Slovenska, treba sklbiť moderný život s prírodou a dodala, že kniha si nájde svojich čitateľov aj v radoch tých, ktorí o meste rozhodujú. Jej slová vyvolali uznanlivý potlesk, čo ocenil aj exminister životného prostredia a poslanec NR SR prof. L. Miklós. Ako vždy, prof. Miklós zaujal poslucháčov vysoko odborným prejavom a s príslovečným humorom poznamenal, že kniha sa mu veľmi páči nielen po odbornej stránke, ale aj po ilustračnej, chýba tam už len jeho meno.

Hlavná autorka doc. T. Hrnčiarová vo svojej prezentácii nikoho nenechala na pochybách, že rozvoj Bratislavy treba usmerňovať aj vedeckými ekologickými argumentmi. Poďakovala sa celému autorskému kolektívu, a pred-